הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תּעא תּעב

(ו) וְקָטָן (יג) שָׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁמְּסַפְּרִין בַּלַּיְלָה מִיצִיאַת מִצְרַיִם, (יד) מֻתָּר לְהַאֲכִילוֹ (תרומת הדשן סימן ז׳) [קכ״ה]). וְיֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לְאֲכֹל חֲזֶרֶת בְּעֶרֶב פֶּסַח כְּדֵי לֶאֱכֹל (טו) מָרוֹר (ו) לְתַאֲבוֹן ((רמ״ו יוסף) תולדות אדם וחוה נתיב ה׳ חלק ג׳) [ד׳]), וְכֵן בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח כְּדֵי לֶאֱכֹל בְּלֵיל שֵׁנִי לְתַאֲבוֹן. (טז) וְכֵן נוֹהֲגִין קְצָת [*] לְמַעֵט בַּאֲכִילַת מַצָּה בְּיוֹם רִאשׁוֹן מֵהַאי טַעֲמָא (כל בו (סי׳ מט)). וְיֵשׁ מַחְמִירִין עוֹד שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל פֵּרוֹת כְּדֵי לֶאֱכֹל הַחֲרֹסֶת לְתַאֲבוֹן, וְאֵין לְחוֹשׁ לַמִּנְהָג הַהוּא. וְיֵשׁ מַחְמִירִין שֶׁלֹּא לְפָרֵר אוֹ לִשְׁבֹּר הַמַּצּוֹת בְּעֶרֶב פֶּסַח שֶׁלֹּא לָבוֹא לֶאֱכֹל מֵהֶם (מהר״י וויל (סי׳ קנג)), (יז) וְאֵין לָחוֹשׁ גַּם לָזֶה. מַצָּה שֶׁנֶּאֶפְָּה כְּתִקָּנָהּ וְאַחַר כָּךְ נִתְפָּרְרָה (מ) (יח) וְנִלּוֹשָׁה (יט) בְּיַיִן וְשֶׁמֶן, (כ) אֵינָהּ נִקְרֵאת מַצָּה עֲשִׂירָה, וַאֲסוּרָה לְאָכְלָהּ בְּעֶרֶב פֶּסַח (מהר״י (ויל) [ברונא]): **ג** (כא) [1]**אִם הִתְחִיל לֶאֱכֹל קֹדֶם שָׁעָה עֲשִׂירִית וּמָשְׁכָה סְעוּדָתוֹ עַד הַלַּיְלָה, דֵּינוֹ כְּמוֹ בְּשַׁבָּתוֹת וְשְׁאָר יָמִים טוֹבִים שֶׁמִּתְבָּאֵר סִימָן רע״א סָעִיף ו׳.** (וּמִצָּוָה (ט) (כב) לִרְחֹץ וּלְגַלֵּחַ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, וּלְלִבּשׁ בְּגָדִים נָאִים כְּמוֹ בְּשַׁבָּת, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ר״ס (ס״ח) וְרס״ב (סעיפים ב-ג)):

א בְּרֵישָׁא פְּסָחִים ק״ט (ע״א) וּבְפֵרוּשׁ רַשׁ״י (ד״ה תוספין). ב בְּרֵישָׁא שָׁם.

תּעב דִּינֵי הַסְּבָּה וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת. וּבוֹ ט״ז סְעִיפִים:

א [א]**יְהֶיהָ שֻׁלְחָנוֹ עָרוּךְ מִבְּעוֹד יוֹם** (א) **כְּדֵי לֶאֱכֹל מִיָּד** (ב) **כְּשֶׁמַּחְשִׁיךְ.** [ב]**וְאַף אִם הוּא** (ב) **בְּבֵית**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רַב מִשְׁלָם דַּף ד׳ עַמּוּד ד׳ (סי׳ ג) מֵהַגָּאוֹן חָכָם צְבִי זַ״ל לְשַׁבָּ הַשּׁוּר, דְּכֵיוָן דְּסוֹפוֹ לִשְׁתּוֹת תְּרֵי רַבֵּי כְּסֵי קַדָּמָאֵי הָוֵי לֵיהּ טוּבָא, עַיֵּן שָׁם: **ב** [בהג״ה] **לְמַעֵט בַּאֲכִילַת מַצָּה בְּיוֹם רִאשׁוֹן כוּ׳.** וְכָתַב בְּאִגְּרוֹת הָרַמְ״ז (אגרת יג) לְעִנְיַן סְעוּדָה שְׁלִישִׁית בְּפֶסַח שֶׁחָל יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת, שֶׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עֲדִיף, דִּלְדִידָן הָוֵי בְּעֶרֶב פֶּסַח מִשּׁוּם סְפֵיקָא דְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלִיּוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם יֹאכַל אֵיזֶה פְּרִי מֵעֵט כְּדֵי שֶׁעוּר לִבְרָכָה, וְלֹא הָרְבָּה מִשּׁוּם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה לְתַאֲבוֹן בְּלֵיל יוֹם טוֹב הַשֵּׁנִי, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה מִי שֶׁאֵינוֹ מְכַשֵּׁל בְּשׁוּם

בַּאֵר הֵיטֵב

שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק״ו) דְּמַצָּה כְּפוּלָה וּנְפוּחָה, אֵין לְאָכְלוֹ בְּעֶרֶב פֶּסַח כָּל הַיּוֹם, דְּשָׁמָּא מַצָּה הִיא, עַיֵּן סוֹף סִימָן תס״א: (ו) **וְקָטָן.** וְהוּא הַדִּין קְטַנָּה. מֶגֶן אַבְרָהָם (סק״ו): (ז) **לְתַאֲבוֹן.** וְאֵין לְמִנְהָג זֶה טַעַם. עַיֵּן עוֹלַת תָּמִיד (סק״ב): (מ) **וְנִלּוֹשָׁה.** אֲבָל מִפּוֹרֶרֶת וְנִתְבַּשֶּׁלֶת, מֻתָּר לֶאֱכֹל, וּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת דְּהָוֵי מַעֲשֶׂה קְדָרָה וְנִמּוֹחַ. מָהֲרִי״ל (הל׳ שבת הגדול). עַיֵּן מֶגֶן אַבְרָהָם (סק״ח) וּבְחַק יַעֲקֹב (סק״י): **ג** (ט) **לִרְחֹץ.** אַחַר חֲצוֹת לְךָ לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְיִטְבֹּל, וְאַחַר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה יַעֲסֹק בְּדִינֵי קִרְבַּן פֶּסַח. וּבְשֶׁלָּ״ה (מס׳ פסחים פ׳ נר מצוה אות כז) הָעְתִּיק מִסֵּדֶר הַיּוֹם (הנהגת ערב פסח) מַה שֶּׁיִּלְמֹד כָּל אָדָם. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט):

א (ג) **כְּשֶׁמַּחְשִׁיךְ.** עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(יג) **שָׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ.** אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לְהָבִין, אֵין לְהַאֲכִילוֹ מַצָּה, דְּדַרְשִׁינַן (מכילתא דר׳ ישמעאל בא מס׳ דפיסחא פר׳ יז ד״ה והגדת לבנך) 'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ וְכוּ׳ בַּעֲבוּר זֶה׳; לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמַּצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ, (יד) וְאִם מִלֵּא הַבֵּן כֹּבֶד כָּרְסוֹ בְּמַצָּה לֹא שָׁיְךְ לוֹמַר בַּעֲבוּר זֶה, שֶׁאֵינוֹ חִדּוּשׁ לָקָטָן. וְאֵין חִלּוּק (טו) בֵּין קָטָן לְקָטַנָּה: **(יד) מֻתָּר לְהַאֲכִילוֹ.** כָּל הַיּוֹם: **(טו) מָרוֹר לְתַאֲבוֹן.** וְאֵין לְמִנְהָג זֶה טַעַם [אַחֲרוֹנִים]: **(טז) וְכֵן נוֹהֲגִין וְכוּ׳ בְּיוֹם רִאשׁוֹן.** וּמִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, מִן הַדִּין צָרִיךְ לְזָהֵר בְּכָל יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֶרֶב יוֹם טוֹב שֵׁנִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּסִימָן תקכ״ט סָעִיף קָטָן א׳: **(יז) וְאֵין לָחוֹשׁ גַּם לָזֶה.** כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ רָגִיל בַּאֲכִילַת מַצָּה כָּל הַשָּׁנָה: **(יח) וְנִלּוֹשָׁה וְכוּ׳.** דִּבְלא נִלּוֹשָׁה פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר, שֶׁיּוֹצְאִין בְּפֵרוּרִין בַּלַּיְלָה יְדֵי חוֹבַת מַצָּה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ בְּסִימָן תס״א סָעִיף ד׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ביה״ל ד״ה יוצא): **(יט) בְּיַיִן וְשֶׁמֶן וְכוּ׳.** בֵּין שֶׁנֶּאֶפֵּית אַחַר כָּךְ שֵׁנִית, (מז) בֵּין שֶׁלֹּא נֶאֶפֵּית וְרוֹצֶה לֶאֱכֹל כְּמוֹ שֶׁהִיא: **(כ) אֵינָהּ נִקְרֵאת וְכוּ׳.** דְּלֹא נִתְבַּשְּׁלָה מִמְּנָהּ שֵׁם מַצָּה עַל יְדֵי זֶה, וּמִכָּל מָקוֹם לָצֵאת בָּהּ יְדֵי מַצָּה בַּלַּיְלָה (י) אֵין כְּדַאי, לְפִי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּסִימָן קס״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ג״ט עַיֵּן שָׁם, (יא) וְגַם לָחוֹשׁ לְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּגַם זֶה בִּכְלַל מַצָּה עֲשִׂירָה. וְכָל זֶה בְּשֶׁלֹּא בְּשָׁלָהּ, אֲבָל אִם בְּשָׁלָהּ וּכְמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹתֵינוּ לַעֲשׂוֹת כַּדּוּרִים מִמַּצָּה שֶׁקּוֹרִין (קְנֵייְדְלֶ״ךְ), אוֹ מַצָּה (יט) מְבֻשֶּׁלֶת (כ) בִּכְלִי רִאשׁוֹן, מֻתָּר לֶאֱכָלָהּ (כא) קֹדֶם שָׁעָה עֲשִׂירִית, דָּזֶה בְּוַדַּאי לֹא מִקְרֵי מַצָּה וּכְדִמְבֹאָר בְּסִימָן תס״א **ג** (כא) **אִם הִתְחִיל לֶאֱכֹל וְכוּ׳.** הַיְנוּ מַצָּה עֲשִׂירָה, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(י) תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ קכה): **(טו) אַחֲרוֹנִים:** (מז) מֶגֶן אַבְרָהָם (סק״ח), וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קס״ח סָעִיף י׳, **וְדַוְקָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תֹּאַר לֶחֶם עֲדַיִן** וּכְדִמְבֹאָר שָׁם, עַיֵּן שָׁם: **(יז)** עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק נט) דְּמִבֹּאָר שָׁם **דְּבֶאֱפוּי נָמֵי אֵין נִכּוֹן לֶאֱכֹל כִּי אִם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה:** (יח) עַיֵּן בְּחק יַעֲקֹב (סק״י) **וְהָעְתִּיקוּ הַפְּרִי מְגַדִּים** (א״א סק״ח), וְכֵן כָּתַב הַגְּרִ״ז (ס״ט): **(יט) וַאֲפִלּוּ אֵינָן פְּרוּרִין רַק יֵשׁ בָּהֶם כַּזַּיִת שְׁמְבֻרְכִין עָלָיו 'הַמּוֹצִיא', מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן מַצָּה אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם דְּבָעִינַן טַעַם מַצָּה,** וְכֵן כָּתַב הַגְּרִ״ז (ס״ח) וּבְחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר: **(כ) דְּאִם שׁוֹרָה הַמַּצָּה בְּקָעָרָה, אַף שֶׁהִיא רוֹתַחַ לֹא מִיקְרֵי בְּשׁוּל. וּלְעִנְיַן טִגּוּן,** הַגְּרִ״ז (ס״ט) **וְחַיֵּי אָדָם** (כלל קכט ס״ג) **מַקִּילִים כְּמוֹ בְּבִשּׁוּל, וּבִקְרִי מְגַדִּים** (שם) **מַסְתַּפֵּק בָּזֶה. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קס״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן נ״ו וּבְשַׁעַר הַצִּיּוּן שָׁם** (ס״ק נב): **(כא)** דְּלְאַחַר כָּךְ אָסוּר כֵּיוָן שֶׁהוּא מַחֲמֶשֶׁת מִינִים,

(כב) דְּאַף שֶׁהִתְחִיל בִּזְמַן הֶתֵּר, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְהַפְסִיק וְאֵינוֹ מֻתָּר לֶאֱכֹל רַק עַד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְאַחַר כָּךְ צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּהְיֶה וַדַּאי לַיְלָה וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תע״ב (סק״ה), וּפוֹרֵס מַפָּה עַל הַשֻּׁלְחָן וּמְקַדֵּשׁ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר דֵּינוֹ כְּמוֹ בְּשַׁבָּתוֹת וְכוּ׳. וּלְפִי מַסְקָנַת הַפּוֹסְקִים לְעֵיל שָׁם (סי׳ רעא ס״ד), (כג) אִם שָׁתָה יַיִן מִתְּחִלָּה בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה, אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַיַּיִן רַק קִדּוּשׁ לְבַד, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הַגָּדָה כַּנָּהוּג, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לַאֲכִילָה יְבָרֵךְ רַק 'עַל אֲכִילַת מַצָּה' וְלֹא 'הַמּוֹצִיא', כֵּיוָן שֶׁהוּא בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה. [אָכֵן לְפִי מִנְהָגֵנוּ שֶׁמְּבָרְכִין עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס, מִשּׁוּם דְּכָל כּוֹס וְכוֹס מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְתִקְּנוּ חַזַ״ל בָּרְכָה עֲלֵיהֶם, (כד) נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ בָּזֶה צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס, וְלֹא מִפְּטַר בְּמָה שֶׁבֵּרַךְ מִתְּחִלָּה עַל הַיַּיִן בַּסְּעֻדָּה]. (כה) וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּלִפְי מִנְהָג רַמ״א לְעֵיל בְּסִימָן תמ״ד (ס״א) דְּאֵין נוֹהֲגִין לֶאֱכֹל מַצָּה עֲשִׂירָה אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח, לֹא שָׁיְךְ כְּלָל כָּל עִקָּר דִּינָא דְּמִחַבֵּר, דַּהֲרֵי לֹא אָכַל פַּת מִתְּחִלָּה וְלֹא שָׁיְךְ לוֹמַר הִתְחִיל בְּסָעֻדָּה: **(כב) לִרְחֹץ.** אַחַר חֲצוֹת לְךָ לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְיִטְבֹּל לִכְבוֹד הָרֶגֶל, וְאַחַר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה נָכוֹן שֶׁיִּתְעַסֵּק בְּדִינֵי קִרְבַּן פֶּסַח, וְיַחְשֹׁב לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ קַיֵּם בְּפֹעַל. וּבְשֶׁלָּ״ה (מס׳ פסחים פ׳ נר מצוה אות כז) הָעְתִּיק מִסֵּדֶר הַיּוֹם (הנהגת ערב פסח) מַה שֶּׁיִּלְמֹד כָּל אָדָם. (כו) וְאֵין מַבְרִין הָאֲבֵל בְּעֶרֶב פֶּסַח:

א (א) **כְּדֵי לֶאֱכֹל מִיָּד.** לָאו דַּוְקָא, (ג) וְהַכַּוָּנָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אָפְשָׁר לוֹ לְהַתְחִיל הַסֵּדֶר תֵּכֶף מִשֶּׁתַּחְשִׁךְ וְלֹא יִשְׁתַּהֶה: **(ב) בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁעוֹסֵק בְּלִמּוּדוֹ, וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן תְּפִלָּה

(משנ״ב סק״ג): **ג (כג) וְהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ אִם הִתְחִיל בְּאִסּוּר, אֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק, וְסָגִי בְּפוֹרֵס מַפָּה וּמְקַדֵּשׁ** [הַגְּרִ״א]: **(כג)** חק יַעֲקֹב (סק״ט), וּמַה שֶּׁכָּתַב הַחק יַעֲקֹב (סי״ד) עַיֵּן שָׁם: **(כד)** חק יַעֲקֹב (שם) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ט), וּמַה שֶּׁכָּתַב הַגְּרִ״ז דְּמִשְׁמַע לֵהּ בְּשֶׁהִתְחִיל קֹדֶם זְמַן אִסּוּר חָמֵץ, דְּחָה בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי הַנַּ״ל מִטַּעַם שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק גָּדוֹל, עַיֵּן שָׁם: **(כה)** בְּאֵר הֵיטֵב (סק״ט), **וְהָעִתִּיק סְתָמָא, וּבְאֶמֶת דִּין זֶה הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף** יוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן שע״ח (ד״ה כתב המרדכי בסוף) **בְּשֵׁם הַמַּרְדְּכַי** (מר״ק הל׳ אונן סי׳ תתקלג), **וְשָׁם מְבֹאָר דְּדַוְקָא מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה אֵין מַבְרִין כְּדֵי שֶׁיּוּכַל אַחַר כָּךְ לֶאֱכֹל מַצָּה לְתַאֲבוֹן, וְאִפְשָׁר דְּהָעִתִּיק סְתָמָא מִשּׁוּם מִנְהָגֵנוּ דְּאֵין אוֹכְלִין מַצָּה עֲשִׂירָה כְּלָל, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הֲלֹא יָכוֹל לְהַבְרוֹתוֹ בְּבֹקֶר בְּלֶחֶם חָמֵץ בִּזְמַן הֶתֵּר חָמֵץ:**

א (ג) הַגְּרִ״ז (ס״א) וּפְשׁוּט:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַמִּדְרָשׁ יָקוּם, מִפְּנֵי (ג) שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר וְלָאֱכֹל בִּשְׁבִיל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, (ד) [ג]אֲבָל לֹא יֹאמַר קְדוּשׁ (ה) עַד שֶׁתְּחַשַּׁךְ: **ב** [ד]יְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ יָפֶה (ו) בְּכֵלִים (ז) נָאִים כְּפִי כֹּחוֹ, [ה]וְיָכִין מָקוֹם מוֹשָׁבוֹ (ז) שֶׁיֵּשֵׁב בַּהֲסִבָּה דֶּרֶךְ חֵרוּת. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ עָנִי שֶׁאֵין לוֹ כָּרִים (ח) יֵשֵׁב עַל (ג) הַסַּפְסָל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים (לד:)): **ג** [ו]כְּשֶׁהוּא מֵסֵב (ט) **לֹא יַטֶּה** עַל גַּבּוֹ וְלֹא עַל פָּנָיו (י) וְלֹא עַל יְמִינוֹ, אֶלָּא עַל שְׂמֹאלוֹ. (יא) * (וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ) (טור בשם (רש"י) [רשב"ם] עַל גַּבּוֹ וְלֹא עַל פָּנָיו (י) וְלֹא עַל יְמִינוֹ, אֶלָּא עַל שְׂמֹאלוֹ. (יא) * (וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ) (טור בשם (רש"י) [רשב"ם] (קמ. ד"ה שמאל), ותרומת הדשן סימן קל"ו): **ד** [ז]אִשָּׁה (יב) אֵינָהּ צְרִיכָה (ל) [ד] הַסִּבָּה אֶלָּא אִם כֵּן הִיא חֲשׁוּבָה. הַגָּה: וְכָל הַנָּשִׁים שֶׁלָּנוּ מִקְרֵי חֲשׁוּבוֹת (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים (לז:) ורבינו ירוחם (נ"ח ס"ה)), אַף לֹא נָהֲגוּ לְהָסֵב כִּי סָמְכוּ עַל דִּבְרֵי רַאֲבְי"ה דְּכָתַב (מהי העזרי סי' תקכה) (יג) דְּבַזְמַן הַזֶּה אֵין לְהָסֵב (דברי עצמו (ד"מ סק"ג)): **ה** [ח]בֶּן אֵצֶל אָבִיו (יד) צָרִיךְ

ג מִשְׁנָה שָׁם צ"ט (ע"ב) וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (ח"א סי' קלז). ד טור. ה מִשְׁנָה שָׁם צ"ט (ע"ב). ו שָׁם בַּגְּמָרָא ק"ח (ע"א). ז שָׁם. ח שָׁם.

בַּאֵר הֵיטֵב

ב (ב) **נָאִים.** כָּל הַשָּׁנֶה טוֹב לְמַעֵט בִּכְלֵים נָאִים זָכָר לַחֻרְבָּן, חוץ מִלֵּיל פֶּסַח יְרֻבֶּה בִּכְלֵים נָאִים. וּמַהֲרִי"ל לֹא הָיָה מְשַׁתְּמֵשׁ בְּמִשְׁכּוֹנוֹת שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי כִּי אִם בְּפֶסַח. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וְלוּלֵא הָנֵי כְּשׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת, דְּמִסְתָּמָא אֵינוֹ מַקְפִּיד, וּמִשְׁמְעוּת לְשׁוֹן מַהֲרִי"ל (סדר הגדה אות ד) הָעֲמִידִים עַל שֻׁלְחָן מֵיְחֵד לִרְאוֹתָם וּלְשָׁמְרָם, בִּלְי שִׁמּוּשׁ]. וְעַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק"ד) מַה שֶּׁכָּתַב, וְעַיֵּן שֵׁ"ךְ (סק"ק יט) וְט"ז (סק"ק יא) בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ק"כ: (ג) **הַסַּפְסָל.** וְלֹא עַל גַּבֵּי קַרְקַע. וּבַמַּרְדְּכִי (לד:) מַשְׁמַע דְּגַרְסִינַן 'יֵסֵב' עַל הַסַּפְסָל. גַּם מַתָּר לְסָמְכוֹ עַל יָרֵךְ חֲבֵרוֹ, אֲבָל לֹא עַל יָרֵךְ עַצְמוֹ, דְּמִיחֲזֵי כְּדוֹאֵג. מַהֲרִי"ל (סדר הגדה אות כ): **ד** (ז) **הַסִּבָּה.** כָּתַב הַפְּ"ח (סק"ב, שו"ת הַחֲדָשׁוֹת סי' ה) הָאֲרוּךְ בָּזֶה דְּוַדַּאי מִדִּינָא הָיָה חַיָּב בַּהֲסִבָּה, אַךְ עִקַּר דִּנְהֹגִינַן כְּדִיעֲבַד כְּרַאֲבְי"ה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

פַּעַם מִלַּעֲשׂוֹת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עִם פַּת, רַשַּׁאי וְיֹאכַל מִעַט, גַּם יִרְאֶה לְהַקְדִּים עַצְמוֹ, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תמ"ד (ס"א): **ד** [ז] **הַסִּבָּה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבוֹת בְּ"ח הַחֲדָשׁוֹת (סי' ה) הָאֲרוּךְ בָּזֶה דְּוַדַּאי מִדִּינָא הָיָה חַיָּב בַּהֲסִבָּה, אַךְ עִקַּר דִּנְהֹגִינַן כְּדִיעֲבַד כְּרַאֲבְי"ה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

צָרִיךְ לְזָרֵז עַצְמוֹ לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וּלְהִתְפַּלֵּל וְלַיְלֵךְ תֵּכֶף לְבֵיתוֹ: (ג) **שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר וְלֶאֱכֹל וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, לְזָרֵז לַעֲשׂוֹת הַסֵּדֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ הַתִּינוֹקוֹת כְּשֶׁיִּדְעוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה הַרְבֵּה (ב) עַד הָאֲכִילָה, וּמִמֵּילָא יִשְׁאֲלוּ 'מַה נִּשְׁתַּנָּה' וְיָשִׂיב לָהֶם וִיסַפֵּר מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות יג ח) 'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא': (ד) **אֲבָל לֹא יֹאמַר קְדוּשׁ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּלֹא תֵּיקָא (ג) כֵּיוָן שֶׁמִּצְוָה לְמַהֵר יַתְחִיל הַקִּדּוּשׁ וְהַהַגָּדָה מִבְּעוֹד יוֹם, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁיְּכוֹל לְהוֹסִיף מֵחל עַל הַקֹּדֶשׁ וּלְקַדֵּשׁ וְלֶאֱכֹל מִבְּעוֹד יוֹם, וְכָנַ"ל בְּסִימָן רס"ז (ס"ב), קָא מַשְׁמַע לָן דִּלְגַבֵּי פֶּסַח אֵינוֹ כֵּן, לְפִי שֶׁאֲכִילַת מַצָּה הוּקְשָׁה לְפֶסַח שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ט יא) 'עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ' וּפֶסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְהַקִּדּוּשׁ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשָׁעָה (ד) הָרְאוּיָה לְמַצָּה. וְעוֹד דְּכוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ (ה) הוּא אֶחָד מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, וְכֻלְּהוּ בְּתַר הַהַגָּדָה וּמְצָה וּמָרוֹר גְּרִירִי: (ה) **עַד שֶׁתְּחַשַּׁךְ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים (ו) וְלֹא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת: **ב** (ו) **בְּכֵלִים נָאִים וְכוּ'.** וְאַף עַל גַּב דִּבְכָל הַשָּׁנָה טוֹב לְמַעֵט בָּזֶה מִשּׁוּם זָכָר לַחֻרְבָּן, בְּלֵיל פֶּסַח מִצְוָה לְהַרְבּוֹת, שֶׁזֶּהוּ בִּכְלַל דֶּרֶךְ חֵרוּת. וְאָמְרוּ עַל מַהֲרִי"ל שֶׁכְּשֶׁהִיוּ בְּיָדוֹ מִשְׁכּוֹנוֹת שֶׁל נָכְרִים כֵּלִים נָאִים לֹא הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּשׁוּם פַּעַם, [א]רַק בְּפֶסַח הָיָה מְנַהֵג לְהַשִּׂים אוֹתָם עַל שֻׁלְחָן מְיֻחָד לִשְׁמֹחַ בְּרִאְיָתָם: (ז) **שֶׁיֵּשֵׁב בַּהֲסִבָּה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר רֹאשׁוֹ מֻשָּׁה לְצַד שְׂמֹאל (ז) עַל הַמִּטָּה אוֹ עַל הַסַּפְסָל וְכָרִים תַּחַת רֹאשׁוֹ, אֲצֶל הַשֻּׁלְחָן: (ח) **יָסֵב** (ט) **עַל הַסַּפְסָל.** [ב]כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וּלְצַד שְׂמֹאלוֹ. וְאִם אֵין לוֹ סַפְסָל וְהוּא יוֹשֵׁב עַל הַקַּרְקַע (וּכְמוֹ בְּאַרְצוֹת הַמִּזְרָח), גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהָסֵב עַל צַד שְׂמֹאל [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג)]. עוֹד כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּאִם סוֹמֵךְ עַצְמוֹ (ט) עַל בִּרְכֵּי חֲבֵרוֹ, גַּם זֶה מִקְרֵי הֲסִבָּה עַל פִּי הַדְּחָק, אֲבָל לֹא עַל בִּרְכֵּי עַצְמוֹ, דְּמִחֲזֵי כְּדוֹאֵג: **ג** (ט) **לֹא יַטֶּה וְכוּ'.** דְּזֶה לֹא מִקְרֵי דֶּרֶךְ חֵרוּת: (י) **וְלֹא עַל יְמִינוֹ.** דְּלֹא שְׁמָהּ הֲסִבָּה כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ (י) לֶאֱכֹל בִּימִינוֹ. וְעוֹד טַעַם אַחֵר יֵשׁ דְּשָׁמָּא יִקְדִּים קָנֶה לוֹשְׁטוֹ, דְּוַשְׁט הוּא בְּצַד יָמִין וּכְשֶׁהוּא מֻשָּׁה רֹאשׁוֹ כְּלַפֵּי יָמִין נִפְתָּח הַכּוֹבַע שֶׁעַל פִּי הַקָּנֶה מֵאֵלָיו וְיִכָּנֵס שָׁם הַמַּאֲכָל וְיָבֹא לִידֵי סַכָּנָה: (יא) **וְאֵין חִלּוּק וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּגַם אִשָּׁה צְרִיכָה לְהָסֵב עַל שְׂמֹאל כָּל אָדָם, וְאַף עַל גַּב דְּהוּא אוֹכֵל תָּמִיד בְּשִׂמְאלוֹ וְאִם כֵּן לְטַעַם רִאשׁוֹן הָיָה צָרִיךְ לְהָסֵב עַל יְמִינוֹ, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְחַלֵּק מִפְּנֵי טַעַם שֵׁנִי שֶׁמָּא יִקְדִּים קָנֶה לוֹשְׁטוֹ, (י) וְהַאי טַעְמָא עֲדִיפָא לָן מִשּׁוּם דְּקוֹנֵי סַכָּנְתָּא וַחֲמִירָא סַכָּנְתָּא מֵאִסּוּרָא (חולין י'). (יב) וְיֹאכַל אוֹתוֹ הַפַּעַם בִּימִין כָּל אָדָם. וּבְדִיעֲבַד (יג) אִם הָסַב עַל צַד יָמִין יָצָא, דְּיָמִין שֶׁלּוֹ הֲרֵי הוּא כִּשְׂמֹאל כָּל אָדָם: **ד** (יב) **אֵינָהּ צְרִיכָה הֲסִבָּה.** דְּסָתָם אִשָּׁה אֵין דַּרְכָּהּ לְהָסֵב בְּשׁוּם פַּעַם: (יג) **דִּבְזְמַן הַזֶּה אֵין לְהָסֵב.** טָעְמוֹ, כֵּיוָן דְּאֵין רְגִילוּת בְּאַרְצֵנוּ בְּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה לְהָסֵב אֶלָּא יוֹשֵׁב כְּדַרְכּוֹ. אֲבָל תּוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, אוֹ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים עַל שְׁאָר קְרוֹבִים כְּגוֹן שֶׁלֹּא נָהֲגוּ שִׁבְעָה לִפְנֵי הָרֶגֶל, אַף שֶׁהוּא חַיָּב (יד) בַּהֲסִבָּה, [ג]מִכָּל מָקוֹם הַנָּכוֹן (טו) שֶׁלֹּא יָסֵב עַל מִטָּה כְּבוּדָּה וּכְלוֹלָה, אֶלָּא יָסֵב בְּשִׁנּוּי קָצָת, דְּהַיְינוּ עַל מִטָּה וְכַר אֶחָד תַּחַת מְרַאֲשׁוֹתָיו אוֹ עַל בִּרְכֵּי חֲבֵרוֹ. [ד]וְקִיטְ"ל (טו) נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהָסֵב, (יו) וּמִכָּל מָקוֹם הַלּוֹבֵשׁ אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ: **ה** (יד) **צָרִיךְ הֲסִבָּה אֲפִלּוּ וְכוּ'.** דְּאַף דְּהַבֵּן חַיָּב בְּכִבּוּדוֹ וּבְמוֹרָאוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(נ) מִקּוֹר הַאי דִּינָא הוּא מִבְּרִיתָא (קס.) דְּחוֹטְפִין הַמַּצָּה בִּשְׁבִיל הַתִּינוֹקוֹת וּכְפֵרוּשׁ רַשְׁ"י (ד"ה חוטפין) בְּחַד לִשְׁנָא דְּמִמַּהֲרִין לֶאֱכֹל, וְהַבְּרִיתָא עַל כָּרְחָךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהַכְּוָנָה הוּא שֶׁיִּקְצְרוּ בַּהֲגָדָה, דְּאִשּׁוּ הָאֲכִילָה הוּא הָעִקָּר. וּבְיָכִין שְׁמוּעָה לְהַרְשָׁבַ"ץ (מאמר חמץ לה. ד"ה תניא) כָּתַב בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, וּמִמַּהֲרִים לְהַאֲכִילָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ, וְאַתְּיָא כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשׁ רַשִׁ"י, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת הָרִאשׁ (ד"ה חוטפין), עַיֵּן שָׁם. וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (פ"ח מחמץ ה"ח) שֶׁכָּתַב וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַגְּאֻלָּה וְאוֹכְלִין מִיָּד, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה חוטפין) וְהָרַמְבַּ"ם (פ"ח מחמץ ה"ח) שֶׁכָּתַב וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַגְּאֻלָּה וְאוֹכְלִין מִיָּד, וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת הָרִאשׁ